

[Formanden.]

7) Tredje behandling af:

Forslag til lov om fortsat drift af det skandinaviske undervisningshospital i Korea m. v.

8) Tredje behandling af:

Forslag til lov om fritagelse for grundskyld til staten samt grundstigningskyld for skatteåret 1964-65 af landbrugsejendomme.

9) Tredje behandling af:

Forslag til lov om regulering af den amtskommunale grundskyld af landbrugsjendomme i skatteåret 1964-65.

10) Anden behandling af:

Forslag til lov om en investeringsfond for Færøerne m. v.

Mødet hævet kl. 15⁴⁵.

39. møde.

Fredag den 13. december kl. 10.

Formanden: I skrivelse af gårs dato meddeler socialministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om børne- og ungdomsforsorg.

I skrivelse af dags dato meddeler undervisningsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om en statsskole som forsøgscenter for 8.-10. skoleår.

Medlem af folketinget Foged har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvad er årsagen til, at finansministeren ikke allerede har fremsat forslag, således at tilbagebetaling af for meget erlagt grundstigningskyld for landbrugsejendomme kan finde sted?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Fra faglige og andre sammenslutninger samt private personer er modtaget en række henvendelser angående udenrigspolitiske, økonomiske og sociale spørgsmål, herunder boligspørgsmål. De pågældende henvendelser vil blive fremlagt til gennemsyn for medlemmerne i læseværelset.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Socialministeren (Bundvad): Herved har jeg den ære for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om børne- og ungdomsforsorg.*

I 1958 gennemførtes en del betydningsfulde ændringer i de afsnit af forsorsloven, der omhandler børne- og ungdomsforsorgen. I den forbindelse blev det bestemt, at loven skulle optages til revision i folketingssamlingen 1962-63 — en revision, der ved lov af 24. april 1963 blev udskudt til indeværende samling,

Den daværende socialminister nedsatte i 1961 et embedsmandsudvalg til at forberede revisionen. Udvalget fik til opgave at overveje visse hovedspørgsmål i forbindelse med de ændringer, der var gennemført i lovgivningen i 50'erne, men under hensyn til den betydelige udvikling, forsorgen har gennemgået siden socialreformen af 1933, blev det yderligere bestemt, at der skulle foretages en almindelig gennemgang af loven med henblik på ajourføring og forenkling af teksten i lighed med den revision, der i de senere år er foretaget af andre dele af den sociale lovgivning.

Det blev hurtigt klart, at der måtte foretages en fuldstændig omskrivning af loven, for at den kunne blive tidssvarende, og det foreliggende lovforslag, som bygger på revisionsudvalgets betænkning, fremtræder derfor ikke som en række ændringsforslag til den gældende lov, men som en helt ny lov.

Lovforslaget omfatter det samme saglige område som den gældende lov, men omskrivningen har medført, at loven er blevet væsentlig kortere, nemlig på 115 paragraffer i forhold til den gældende lovs 134 paragraffer, og loven fylder 18 sider i stedet for den hidtidige lovs 34 sider.

Forkortelsen skyldes dels den sproglige

[Socialministeren.]

og redaktionelle forenkling af teksten, dels fjernelse af en del detailstof, der snarere hører hjemme i cirkulærer og regulativer.

Lovforslaget er dog ikke kun udtryk for ændringer i lovteknisk henseende. På en lang række punkter har den indgående gennemgang og de forhandlinger, der har været ført med børneforsorgskredse og andre myndigheder, medført forslag om forbedring og udbygning af lovgivningen. Jeg kan ikke her komme ind på alle disse enkeltheder, men skal herom henvise til de fyldige bemærkninger til lovforslaget.

I det følgende vil jeg koncentrere mig om de hovedprincipper, der må lægges vægt på som grundlag for den offentlige forsorg for børn og unge, og i den forbindelse nævne nogle af de vigtigste ændringer, forslaget indebærer.

Det må straks fremhæves, at der ikke er tilsigtet noget brud med den hidtidige lovgivning. Det er der ikke fundet grund til. Der er derimod tilstræbt en opsummering og videreførelse af den udvikling, der har præget forsorgsarbejdet siden socialreformen i 1933.

Det er således fremhævet i lovforslaget, at formålet med børne- og ungdomsforsorgen er at sikre, at børn og unge vokser op under forhold, der fremmer en sund sjælelig og legemlig udvikling. Herved giver loven udtryk for, at samfundets forpligtelse over for børnene ikke blot går ud på at værne dem imod materiel nød, men også angår deres sjælelige trivsel.

Hele lovforslaget bygger på et familiepolitisk og socialpædagogisk helhedssyn på for sorgen. Det er regeringens opfattelse, at det offentlige ikke kan indskrænke sig til at indtage en afventende holdning, men aktivt må søge at forebygge, at børn og unge kommer ud i vanskeligheder, der nødvendiggør indgribende forholdsregler over for dem eller deres hjem.

I dette arbejde — såvel det forebyggende som det direkte støttende — indtager de kommunale børne- og ungdomsværn, udgået

af de folkevalgte råd, traditionelt en central placering, og lovforslaget bygger i høj grad videre på dette princip, der har været gældende her i landet og i de øvrige nordiske lande, så længe der har været en egentlig børneforsorgslovgivning. Ansvar for etablering og udøvelse af børneforsorg hviler hos børne- og ungdomsværnene i nært samarbejde med de private kredse, organisationer og institutioner, som børneforsorgens tradition bygger på.

Børneværnenes opgave kan kort angives som for det første et forebyggende arbejde for børn, der er særlig udsat for at komme i vanskeligheder af materiel eller opdragelsesmæssig karakter, for det andet hjælp og støtte til de børn og unge, der har aktuelle vanskeligheder, som opdrageren ikke kan magte, og for det tredje bistand til etablering og opretholdelse af almene sociopædagogiske børneforsorgsinstitutioner.

På alle 3 felter er lovforslaget udtryk for en præcisering og udbygning af børneværnenes ansvar.

Det almindelige børnetilsyn har i hovedsagen været uændret siden 1923. Det omfatter først og fremmest børn uden for ægteskab indtil deres 7. år, børn, til hvis forsørgelse der af det offentlige udbetales bidrag, og endelig børn under 14 år, som for betaling er anbragt i familiepleje eller dagpleje. Det er en meget omfattende opgave for børne- og ungdomsværnene, og en undersøgelse, foretaget af socialforskningsinstituttet, har da også vist, at det har været vanskeligt for mange børneværn fuldt ud at løse opgaven, måske fordi de i mange tilfælde ikke har kunnet se grunden til at føre tilsyn med en så vid gruppe. Det må erkendes, at det gældende obligatoriske tilsyn harmonerer meget dårligt med de principper, der er lagt til grund for børneforsorgsarbejdet i de senere år, og med det, der i øvrigt tilstræbes med forslaget: at skabe tryghed og tillid over for børneværnet, at gå længst muligt ad frivillighedens og tilbuddets vej og skubbe tvangsmæssige forholdsregler så langt i baggrunden som

[Socialministeren.]

muligt. Det er derfor foreslået at ophæve det obligatoriske tilsyn med børn uden for ægteskab og med børn, til hvis forsørgelse der udbetales bidrag gennem det offentlige.

Det er ikke meningen hermed at lade børneværnenes almene forebyggende arbejde falde bort, tværtimod. Forslaget tilsigter at gøre arbejdet mere effektivt. Dette sker dels ved, at det søges koncentreret om familier, hvor en støtte er påkrævet, dels ved at arbejdet udbygges i en positiv retning som en familierådgivning og ikke som en blot og bar kontrollerende foranstaltning, en rådgivning og støtte, som det står den enkelte familie frit for om den vil modtage eller ikke.

I nogle kommuner er man allerede under den gældende lov i gang med modernisering af tilsynet og rådgivningen bl. a. i tilknytning til sundhedsplejen. Disse bestræbelser skal kunne fortsættes og udbygges på det nye grundlag.

Det er meget ønskeligt, at den nye lovgivning kan inspirere også andre børne- og ungdomsværn til at følge disse eksempler og udvise initiativ med hensyn til at finde frem til en hensigtsmæssig form. For at understøtte en sådan udvikling er der foreslået adgang til under visse betingelser at yde refusion af en del af udgifterne ved familierådgivning på samme måde som af børneværnsudgifter i øvrigt.

Det obligatoriske tilsyn vil herefter være begrænset til tilsynet med plejebørn og for børn i dagpleje yderligere begrænset til de tilfælde, hvor plejehjemmet har mere end 2 børn i pleje.

Fra visse sider er det blevet udtalt, at det retteste ville være at bevare det gældende børnetilsyn fuldt ud, i al fald indtil der foreligger et resultat af den undersøgelse, socialforskningsinstituttet har i gang om behovet for tilsyn. Hertil er at sige, at der ikke ved lovforslaget er taget stilling til, hvilke grupper af familier børneværnet bør eller skal tilbyde rådgivning. Det er muligt, at det — bl. a. ved socialforskningsinstituttets undersøgelse — vil vise sig at være grupper inden for de nuværende tilsynsfamilier. Jeg har dog ment, at det er rigtigst, uanset hvad undersøgelsen måtte vise, allerede nu at foreslå tilsynet ophævet som et for familierne pligtigt tilsyn.

En anden hovedopgave for børneværnene vil det nu som før være at træde til med hjælpeforanstaltninger, hvor et barn eller en ung har vanskeligheder, som forældrene, skolen og andre opdragere ikke magter. Det drejer sig om tilfælde, hvor et barn eller en ung står uden forsørger, hvor forsørgerne er ude stand til at varetage forsørgelsen på betryggende måde, hvor barnet eller den unge har vanskeligt ved at tilpasse sig sine daglige omgivelser, skolen eller samfundet, eller hvor barnet eller den unge ikke får fornøden pleje eller opdragelse eller i øvrigt ikke lever under tilfredsstillende forhold.

Det har været magtpåliggende ved forberedelsen af det foreliggende lovforslag at søge at fjerne de forestillinger, der måtte være knyttet til børneværnet som en strafende eller fordømmende offentlig myndighed. Skal gode resultater af forsørgsarbejdet opnås, må det foregå i en atmosfære af tillid og samarbejde. Børneværnsforanstaltninger må derfor ydes som et tilbud til familierne om vejledning og om effektiv hjælp og støtte først og fremmest med henblik på om muligt at bevare barnet og den unge i familien, eventuelt efter et kortere ophold uden for hjemmet til behandling eller opretning af en forkert udvikling, legemlig eller sjælelig.

Endvidere må alle myndigheder og institutioner, der har med børn at gøre, indtages i et nært samarbejde med børneværnene om løsning af denne opgave. Lovforslaget indeholder en forpligtelse for børneværnene til at søge sådant samarbejde etableret eller styrket, men jeg vil gerne benytte lejligheden her til at appellere til de kredse, der kan være tale om, om at yde børneværnene den nødvendige bistand i arbejdet.

Det må dog ikke glemmes, at børneværnet ved siden af at være den almindelige rådgivende og hjælpende instans for familier med børn også fortsat er den myndighed, det påhviler at gribe ind med tvangsmæssige forholdsregler, hvis barnets eller den unges velfærd er truet. Det gælder, hvad enten vanskelighederne skyldes barnets egen opførsel eller forholdene i hjemmet eller måske et samspil af omstændigheder. Børne- og ungdomsværnet må derfor være udstyret med den fornødne myndighed til at løse denne opgave.

Selv i sådanne tilfælde vil det imidlertid

[Socialministeren.]

være ønskeligt, at der i videst muligt omfang opretholdes kontakt med forældrene, og man har derfor undgået at lade forsorgen medføre formelt tab af forældremyndigheden.

Efter den gældende lov skal børn, der må anbringes uden for hjemmet, fortrinsvis søges anbragt i private plejehjem, bortset fra specielle tilfælde, hvor helbredsmæssige grunde taler imod anbringelse i pleje, eller hvor egnet plejehjem ikke kan findes. I praksis anvendes privat pleje imidlertid kun i begrænset omfang og i hvert fald i forholdsvis færre tilfælde end f. eks. i Sverige.

Det må i høj grad anses for ønskeligt, at udviklingen ledes i retning af øget anvendelse af privat pleje. Uanset hvor godt institutionsforsorgen gennemføres, vil det dog i de fleste tilfælde være det bedste og naturligste, at børnene, hvor det er muligt, vokser op i et normalt familiemiljø. Det offentlige tilskud til plejehjemsforeningernes arbejde er for nylig forbedret bl. a. med henblik på anbringelse af børn med tilpavningsvanskeligheder. Herudover er det nu foreslået at give mulighed for etablering af særlige plejehjemsordninger i tilknytning til bestående opdragelseshjem. Man håber herved at kunne forene de fordele, der er forbundet med anbringelsen af børn i et familiemiljø, med den vejledning og støtte, som børne- og ungdomshjemmets stab af pædagoger vil kunne yde plejehjemmene.

Reglerne om institutionsforsorgen har i øvrigt ikke givet anledning til større ændringer. De tilskudsregler, som blev gennemført i 50'erne, har stort set virket tilfredsstillende, således at institutionerne, der ikke var fulgt med den øvrige samfundsudvikling, nu er inde i en betydningsfuld modernisering og udbygning, særlig med henblik på forbedring af mulighederne for at gennemføre en egentlig behandling. Der lægges stor vægt på, at børne- og ungdomsforsorgens elever får lejlighed til at udanne sig, således at de ved forsorgens ophør kan klare sig i samfundet på lige fod med andre.

Den udvikling, der er i gang på dette område, er i lovforslaget bl. a. markeret ved, at betegnelsen opdragelseshjem er forladt til fordel for den mere neutrale betegnelse børne- og ungdomshjem.

En gren af børne- og ungdomsforsorgen, som i de senere år i særlig grad har påkaldt sig opmærksomheden, er de institutioner, der tager sig af at hjælpe forældrene med pasning af børnene i dagtimerne: vuggestuer, børnehaver og fritidshjem. Udviklingen af bysamfundene og erhvervslivets industrialisering med øget anvendelse af kvindelig arbejdskraft har bevirket en kraftig forøgelse af behovet for sådanne institutioner. Samtidig er der i befolkningen en øget interesse for den pædagogiske betydning, ophold i børnehaver kan have. Denne udvikling har bevirket et stærkt stigende behov for pladser i institutionerne, et behov, som det hidtil ikke har været muligt at imødekomme fuldt ud.

Udbygningen af daginstitutionerne har hidtil i meget høj grad hvilet på private kredsers initiativ. Regeringen har ikke noget ønske om at bryde denne linje, men håber tværtimod på dette som på andre områder af børne- og ungdomsforsorgen, at der fortsat vil være kredse i befolkningen, som har interesse for at tage børneforsorgsopgaverne op.

På den anden side kan det offentlige ikke se bort fra sit ansvar for, at opgaverne løses. I første række må det være de kommunale børne- og ungdomsværn, som varetager dette ansvar, men gerne på den måde, at de samarbejder med de private foreninger, organisationer o. lign. I lovforslaget er der derfor indsat en udtrykkelig bestemmelse om, at børne- og ungdomsværnet skal sikre tilstedeværelsen af fornødne daginstitutioner og socialpædagogiske fritidsforanstaltninger. Der sigtes hermed ikke blot til børnehaver, vuggestuer og fritidshjem, men også til en sund fritidsbeskæftigelse for børn og unge i fritidsklubber, ungdomsklubber, legesteder o. lign.

En nydannelse inden for daginstitutionernes område er en bestemmelse om adgang til at anerkende formidling af privat dagpleje som led i en vuggestues, en børnehaves eller et fritidshjems virksomhed eller som selvstændig institution. Man håber herved i en vis udstrækning at kunne udnytte den reserve af mulighed for pasning af børn i dagtimerne, som utvivlsomt eksisterer i private hjem med hjemmegående husmødre. Denne formidling af kvalificeret dagpleje kan måske også bidrage til bedre

[Socialministeren.]

indseende med de dagplejeforhold, som pladsmangel på institutionerne har givet grobund for.

Børne- og ungdomsforsorgen dækker et meget stort område. Det kan således nævnes, at der i dag er ca. 40.000 børn under det almindelige børnetilsyn. Der iværksættes hvert år forebyggende hjælpeforanstaltninger for børn i ca. 7.000 tilfælde, og ca. 11.000 børn er under forsorg uden for hjemmet. Af børne- og ungdomshjem er der anerkendt ca. 320, og af daginstitutioner er der godt 1.100. Det offentliges udgifter til børne- og ungdomsforsorgen var i finansåret 1962-63 ca. 185 mill. kr.

Det er klart, at administrationen af en så betydelig indsats og så store offentlige midler må påkalde den største interesse. Børne- og ungdomsforsorgens administration var genstand for lovændringer i 1958, og spørgsmålet har på ny været overvejet i forbindelse men denne lovrevision.

Også ud fra administrative synspunkter mener regeringen, at børne- og ungdomsværnene må indtage den centrale placering, men det øgede ansvar, som forsorgens udbygning pålægger disse organer, gør det påkrævet, at særlig sagkundskab stilles til rådighed for børne- og ungdomsværnene i videre udstrækning end hidtil. Både ud fra rent menneskelige og ud fra økonomiske betragtninger må der lægges afgørende vægt på, at de rigtige foranstaltninger sættes ind i hver enkelt situation. Derfor er det foreslået, at børne- og ungdomsværnene skal have bistand af en pædagogisk-psykologisk konsulent, i hvert fald i de alvorligste sager om anbringelse af børn uden for hjemmet. Erfaringerne med ansættelse af børneværnskonsulenter har endvidere været så gode, at man har anset det for en forudsætning for loven, at denne ordning udbygges, således at der efterhånden stilles konsulentbistand til rådighed for alle børneværn i landet. Endelig kan der henvises til den tidligere omtalte nye regel om mulighed for statsstøtte til særlig kvalificeret rådgivningsvirksomhed. Der er foreslået en mindre administrativ lettelse ved afskaffelse af børne- og ungdomsværnenes pligt til at indberette visse afgørelser til amterne. De ankesager, der hidtil er blevet behandlet i

amterne, foreslås fremtidig henlagt til landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg, hvor således al anke af børneværnsforanstaltninger samles.

Der overvejes også en rationalisering og forenkling af den centrale administration.

Dette kan i vidt omfang gennemføres inden for lovens rammer, men herudover foreslås det at erstatte børne- og ungdomsforsorgens nuværende to nævn, det pædagogiske og det økonomiske, med ét organ, rådet for børne- og ungdomsforsorgen.

Nævnene har ydet en meget betydelig indsats i de senere år, men tiden synes nu inde til at trække dem ud af det direkte administrerende arbejde og koncentrere de rådgivende funktioner med henblik på yderligere samordning og rationel tilrettelægning af forsorgen.

For at lette administrative ændringer på det centrale plan er det foreslået at give socialministeren en almindelig bemyndigelse til at lægge sine afgørelser ud til direktøren for børne- og ungdomsforsorgen.

Som omtalt andrager det offentliges driftsudgifter til børne- og ungdomsforsorgen ca. 185 mill. kr. årligt. De forbedringer af forsorgen, som det foreliggende lovforslag forudsætter, er beregnet efterhånden, som de bliver virksomme, at ville medføre en stigning på ca. 6,6 mill. kr., hvoraf staten betaler 5,3 mill. kr. og kommunerne ca. 1,3 mill. kr.

Mange andre af forslagets bestemmelser kunne fortjene en nærmere omtale, f. eks. reglerne om forældrenes betalingspligt, aldersgrænsen for børneværnenes indgriben, de måske nok mindre indgribende, men ikke uvæsentlige reguleringer af tilskudsordninger o. s. v.

Med hensyn til disse og de mange andre enkeltheder skal jeg dog begrænse mig til at henvise til bemærkningerne til lovforslaget.

Med disse ord anbefaler jeg lovforslaget til det høje tings velvillige og hurtige behandling.

Undervisningsministeren (*Helweg Petersen*): Herved skal jeg tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om en statsskole som forsøgscenter for 8.-10. skoleår.

Denne nye institution tænkes oprettet i